

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קב עמוד ב

①

כי פליגי - אליבא דרבי ישמעאל, רבי יוחנן כרבי ישמעאל, וריש לקיש? עד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם - אלא דשייך ליה לשיעבודא דאורייתא, אבל הכא לא שייך שיעבודא דאורייתא גופא, אמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך? כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך? כך וכך, עמדו וקידשו - קנו, הן הן הדברים הנקנים באמירה. אמר רבא: מסתברא מילתא דרב - בבתו נערה, דקא מטי הנאה לידיה, אבל בוגרת דלא מטי הנאה לידיה - לא, והאלהים! אמר רב אפילו בוגרת, דאי לא תימא הכי, אבי הבן מאי הנאה אתא לידיה? אלא בהיא הנאה דקמיחתני אהדדי, גמרי ומקני להדדי א"ל רבינא לרב אשי: דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב? א"ל: לא ניתנו ליכתב. איתיביה: הפקחין היו כותבין על מנת שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי! מאי כותבין? אומרין. וקרי ליה לאמירה כתיבה? אין, והתנן: הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך, ותני ר' חייא: האומר לאשתו. ת"ש: צנן כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם, הא מדעת שניהם כותבין, מאי לאו שטרי פסיקתא! לא, שטרי אירוסין ממש, כדרב פפא ורב שרביא; דאיתמר: כתבו לשמה ושלא מדעתה - רבה ורבינא אמרי: מקודשת, רב פפא ורב שרביא אמרי: אינה מקודשת. תא שמע מתו - בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין, והיא ניזונת מנכסים משועבדים, מפני שהיא כבעלת חוב! הכא במאי עסקינן - בשקנו מידו. אי הכי, בנות נמי! בשקנו לזו ולא קנו לזו. ומאי פסקא? איהי דהואי בשעת קנין - מהני לה קנין, בנות דלא הוו בשעת קנין - לא מהני להו קנין. מי לא עסקינן דהואי בשעת קנין, והיכי דמי? כגון דגרשה ואהדרה? אלא, איהי דליתא בתנאי ב"ד - מהני לה קנין, בנות דאיתנהו בתנאי ב"ד - לא מהני להו קנין. מגרע גרעי? אלא בנותיו היינו טעמא, כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד - אימר צררי אתפסינהו. לא יאמר הראשון. אמר רב חסדא: זאת אומרת, בת אצל אמה. ממאי דבגדולה עסקינן? דלמא בקטנה עסקינן, ומשום מעשה-שהיה! דתניא: מי שמת והניח בן קטן לאמו, יורשי האב אומרין יהא גדל אצלנו, ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי - מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל ראוי ליורשו, מעשה היה ושחטוהו ער'ה! אם כן, ליתני למקום שהיא,

ש"מ בקנין אמרינן שמא לא כיון והקטות אלא בקנין וכו' אלמא אע"ג דדברי ש"מ ככתובין ומסורין עם כל זה אם קבל קנין גרע דאמרינן שלא כיון להקנות מתנת ש"מ הה"ד בשטרי פסיקתא אע"ג דנקנין באמירה היינו שלא קיבל קנין אבל אם קבל קנין גלי דעתיה דלא ניחא ליה להקנות באמירה, אלו הם דבריך בתשובתך הראשונה. ואני דחיתי דבריך שאינו דומה למתנת ש"מ דשם בדידיה לחוד תליא מלתא אם איהו לא ניחא ליה להקנות בלא קנין מי יכריחנו אבל שטרי פסיקתא בשניהם תליא מלתא ואדעתא דהכי מתחתני אהדדי שיתן לו מה שפוסק לו באמירה וחז"ל תקנו שאלו דברים נקנים באמירה א"כ מאן משגח ביה שאיהו אינו רוצה להקנות באמירה כיון שפוסק לו ועמדו וקידשו נגמר הקנין שתקנו חז"ל, ועל זה השגת בתשובתך השניה וזה לשונך שותא דמר לא ידענא דאטו תקנת חכמים היא דנקנין באמירה אומדן חכמים היא שחכמינו אמדו דעתו דמחמת דמתחתני אהדדי גמיר ומקנה באמירה בעלמא כקנין דעלמא וכמו שמבאר בלשון רש"י ז"ל בפ"ק דקידושין ובלשון הפוסקים וא"כ כאן דחזינן דלא ניחא ליה להקנות באמירה כיון דגלי גלי. וגם חזינן דלא קני דבר שלב"ל מוכח דרק בדעתו תליא מלתא שהוא מקנה באמירה לא בתקנת חכמים עד כאן דבריך. ואהובי חתני לדעתי לא כן הוא ובודאי תקנת חכמים היא שאם לא תקנת חכמים מה בכך דגמר ומקני באמירה כיון שאין האמירה קנין מה מועיל גמירת דעת הגע בעצמך שאחד נותן מתנה לחבירו כלי נאה שבביתו ולא נתנו לו וגם לא הקנה בחליפין רק באמירה שאמר חפץ זה שבביתי אני נותן לך ואני גומר דעתי ורצוני שתקנהו מעתה שיהיה שלך בכל מקום שהוא הכי יעלה על הדעת שיקנה ומה בכך שהוא גומר בדעתו ועובדא דאיסור גיורא יוכיח שלא היה יכול להקנות לר' מרי בריה כ"א באודיאת והרי פקדון היה ביד רבא ובכל מקום שהם ברשות איסור היו ולמה לא הקנה לרב מרי בריה באמירה ואפילו שלא בפניו ואין לך אנון סהדי דניחא ליה יותר מאיסור לבגד אלא ודאי שמה שאינו קנין עפ"י תקנת חכמינו ז"ל מאן משגח במה שגמר בדעתו אבל בשטרי פסיקתא חז"ל תיקנו שיהיו נקנים באמירה. ורש"י שפירש הטעם משום דגמר ומקני הוא טעם למה חידשו חכמים בכאן קנין אמירה הוא משום דאמדו חכמים דעתם דניחא להו ולכן תקנו חכמים שיהיה זה קנין וכיון דתקינו שדברים אלו נקנין באמירה שוב לא חילקו בדבר ואפילו מתרמי אדם דלא ניחא ליה כבר הוא קנין מצד תקנת חז"ל דומיא דמי שמקנה בק"ס הכי יעלה על הדעת שאם לא ניחא ליה בלבו שיוגמר הקנין מהני ואפילו אם הקונה מאמין לו שהיה בלבו דלא גמר ומקני הכי מהני ומוסר מודעא על מכירה יוכיח דהיכא דלא הכירו באנסו לא מהני והרי עכ"פ יש עדים שגילה דעתו דלא גמר ומקני ואפ"ה כאשר מוכר אח"כ באחד מדרכי הקנין נגמר המכירה והקנין ואין אנו משגיחין במה שהוא בדעתו הכי נמי דברים הנקנים באמירה הקידושין הם גמר הקנין ואין אנו משגיחין בקנין סודר שעשה וגילה דעתו דלא גמר ומקני.

ואל תשיבני מדברי הריב"ש בסימן שמ"ה במה שהאריך שם ששני קנינין שכל אחד הוא קנין לעצמו כדינו אז אין אחד גילוי דעת דלא ניחא ליה באידך אלא כל אחד בא לייפות כח וכתב שם וכן יש לנו לומר לפי סברת הרמב"ם ז"ל שסובר שאין אדם יכול לשעבד עצמו בדבר שאינו קצוב כגון לזון את בת אשתו אפילו בקנין אלא דוקא בשעת נישואין שנקנה באמירה ואעפ"כ אמרו בגמ' אע"פ שדברים לא ניתנו ליכתוב והוי מלוה על פה אם קנו מידו גובה ממשעבדי. הרי דלא אמרינן כשקנו מידו גלו אדעתיהו דבקנין ניחא להו דלקנות ולא באמירה וגם הקנין אינו מועיל בדבר שאינו קצוב ושיהיה הכל בטל אלא אמרינן שקנו באמירה והקנין לייפות כחו לגבות ממשעבדי עכ"ל הריב"ש. ולפי מ"ש אני קשה לכאורה למה לו להריב"ש למימר שהקנין לא הוה בזה גילוי דעת דלא ניחא ליה באמירה והרי אפילו היה מיחשב גילוי דעת מ"מ מאן משגח ביה. אמינא תרי טעמי. חדא דאי עכ"פ לענין משעבדי היה בטל לגמרי דמצד האמירה אין שיעבוד ומצד הקנין ג"כ אין תועלת לדבר שאינו קצוב וכיון שהקנין הוא גילוי דעת דלא ניחא ליה באמירה אף שאין בידו לבטל גוף האמירה מ"מ עכ"פ אין הקנין מעדיף כח האמירה במה שהאמירה מצד עצמה לחוד לא מהני לכן הוצרך הריב"ש לומר דאין כאן גילוי דעת דלא ניחא ליה ואדרבה ניחא ליה באמירה ובא לייפות כח האמירה ע"י קנין.

ועוד אני אומר דהריב"ש נקט דלא אמרינן שגילו דעתיהו דבקנין ניחא להו וכו' לשון רבים ומשמע שגם הקונה אינו רוצה לקנות באמירה וא"כ לגבי קונה אם גילה דעתו דלא ניחא ליה מה מהני שהוא קנין מצד חז"ל ואטו בעל כרחו יקנה וע"פ זה חוזר אני ממה שכתבתי בתשובתי הראשונה שעל הקונה לא שייך לומר בהא ניחא ליה דליקני ובהא לא ניחא ליה אלא גם על הקונה שייך לומר כן ובטלה דעתי נגד דעת הריב"ש. אבל אעפ"כ בנדון דידן שפיר כתבתי דכל זה שייך כשהקונה עצמו נותן סודר להמקנה או אף ע"י עדים מ"מ בפני הקונה או שהוא שולח את העדים לקבל קנין. אבל אלו הקנינים שביום החופה בפולין הדבר ידוע שהמחותנים נועדים יחד וגומרים כל פרטי הדברים ואח"כ החזון והשמש מעצמן הולכין לכל אחד ומקבלין ק"ס כל אחד על חיובו ואין אחד מהצדדים שם אצל חבירו בשעת ק"ס א"כ לא שייך כלל לומר שהקונה גילה דעתו דלא ניחא ליה דליקני.

שוב מה שכתבתי בתשובתי הראשונה שאין הקנין גילוי דעת בכאן לבטל האמירה והא דעשה ק"ס הוא משום דדברים הנקנים באמירה צריך שלא יהיה הפסק בדברים אחרים וחופה ליכא בלא תיגרא כמו שאמרו חז"ל ליכא כתובה בלא תיגרא ולפעמים האי תיגרא כבידקא דמיא ולכך חששו ש"י זה יתבטל כח האמירה ולכך עשו ק"ס שאף אם תבטל האמירה ישאר הק"ס וכו' הכל כאשר כתבתי במכתב הראשון. ועל זה השבת מדברי הריב"ש הנ"ל דגם הריב"ש למה לו לומר משום יפוי כח והרי בכאן יש לומר שהקנין היה משום חשש עיכוב והפסק: הנה אהובי חתני אף שכתבתי בתשובתי הראשונה כיון שכתבת שראית סברא זו בריב"ש שגם בנושאין אמרינן שהקנין מבטל האמירה בודאי האמת אתך וזה כתבתי אז בהיותי בכפר ולא היה הריב"ש נגד עיני. ועכשיו עיינתי ואין מדברי הריב"ש סתירה על סברתי מתרי טעמי. חדא דאיך יספיק הריב"ש לומר שאין הקנין גילוי דעת דלא ניחא ליה באמירה רק הקנין משום שחושש שתבטל האמירה מכח הפסק לו יהיה כך מ"מ עכ"פ אין הקנין מצטרף עם האמירה שהרי הקנין הוא על אופן שתבטל האמירה וא"כ אף שלא נתבטלה האמירה שהרי לא היה הפסק ועמדו וקידשו מ"מ איך תגבה ממשעבדי ושום קנין מצד עצמו אינו מועיל שהאמירה מיחשב חוב בעל פה והקנין לא מהני לדבר שאינו קצוב ולכן הוצרך הריב"ש לומר שהקנין בא לייפות האמירה ומצטרף.

שנית אהובי חתני למה לא דקדקת בדברי שאני כתבתי שהחשש עיכוב הוא מחמת דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא, וכל זה לדידן

לא נתקיים נאמנים, למש"כ לעיל אף אם היא לצדה אומרת שלא קיים
הבעל אע"ג דהבעל מכחישה נאמנת. כ' עוד בשוא"ת ושיניהם אומרים
שלא עברו נאמנים, למש"כ לעיל אפשר דאף אם היא מכחישהו כיון
שהוא אומר שלא עבר הוא ודאי קדושין. כ' עוד ואם שניהם אומרים
שעבר על התנאי ונתבטלו הקדושין אינם נאמנים, וזה דלא כהגהת ת"י
בר"ן, וכן נראה להלכה דלא כשעה"מ שאין להקל בקדושין בלא ראי'.
כ' עוד תנאי קום ועשה והיא אומרת א"י והוא אומר שקיים לדעת
הר"ן היא מותרת לשוק, ולמש"כ לעיל אף לדעת הר"ן הוא ס"ק.
כ"ע ואם היא מכחישה צברי שעבר המקדש על התנאי שלא דבר עליה
לשלטון מותרת לשוק דלא כב"ת, ד"ו מצואר בהדיא בר"ן
ור"טב"א בתנאי שצריך לעשות עמה והיכי שהיא מכחישה צברי אין
סבירא לחלק בין תנאי שעושה עמה כגון ליתן מאתים וזו לתנאי שעושה
זינו לבין עצמו. כ"ע תנאי בקו"ע והוא אומר שלא קיים והיא אומרת
א"י הקדושין בטלים, למש"כ ב"ש לעיל לדעת ר"ן אם היא אומרת
א"י אף אם הוא אומר שקיים היא מותרת לשוק אלא הכא דן לדעת
רמב"ן ומיהו למש"כ לעיל דוקא כשהבעל אומר שלא קיים.
כ"ע ואם התנאי בשוא"ת ואמר שעבר בפועל והיא א"י היא ספק,
וגדולה מזו כ' ב"ש לעיל דאפי' שניהם אומרים שעבר על התנאי
אינם נאמנים. שם ב"ש משמע אם התנאי בשוא"ת והב' אומר שעבר
בפועל כו' כ"ל, אם נימא דהיכי מכחישו הוא ספק ניחא לשון
רמ"א.

ח) סי' ל"ה ב"ש ס"ק כ"ב, כ' דהיא נאמנת לומר אם הבינה, ועי'
ב"מ שהק' אף אם אומרת שהבינה הא היא קדושין בלא
עדים, ולמש"כ לעיל סק"ג כל שיש עדים בעיקר הקדושין וידוע לנו
ספיקות שיש בזה כל שנתבררו הספיקות אח"כ היא קדושין אלא ז"ל
דאם אומרת שהבינה סוקלין על פיה ולא חיישין להשתא נמישבה
בדבר.

ט) כ' הר"ן בסוגיא דתנאים ס' א', בשם ירו', דקדש ע"מ שימן
מאתים וזו וכנס סתם דאע"ג דמחלה התנאי לענין חלות
הקדושין מ"מ הר' וזו שהיה בתנאי נוקף למלוה וחייב לשלם לה, ואם
תאמר במה נתחייב הלא אף אם אמדין דעתו שנתרצה ליתן לה הא
היא כדאמר מתנה אמן לך ויכול לחזור בו, וי"ל דהקנין הוא מדרב גידל
כדאמר בתובות ק"ב ב' בההיא הנאה כו' ונראה דזה הוא קנין
לאורייתא כדאמר לעיל ו' א' באדם חשוב בההיא הנאה א"ו וכן גיטין
י"ד א' בההיא הנאה כו' והוא קנין כסף דהא יש כאן הנאה שזה פרוטה
ויכול להתחייב בעד ההנאה מאה מנה, וכן הא דאמר לעיל ח' א' דינר
רע ה"ו מקודשת וחליף הא דמתחייב להחליף הוא מדרב גידל ובנו"ב
תו"מ סי' כ"ח כ' דר"ג תק"ח דאלא"ה מאי מהני דגמר מדעתו
להקנות הא מ"מ בעי קנין, ומימא הא הנאה הוא שו"כ וקונין בזה
מה"מ, [א"ה, עי' תו"מ א"א ב"ק סי' כ"א ס"ק ה'] ומיהו קשה שאם
פסקו מטלטלין בעין למה קנה הלא אין שכירות פועל קונה מטלטלין
כדאמר ע"ו ס"ג א', וכ"ת דהכא הוא בתורת חיוב דבר"ן וריטב"א
שם מצואר דאף להתחייב בדבר ידוע א"א בכסף ועוד בשו"ע סי' נ"א
מצואר דאיידי במתנה ולא בתורת חיוב מדלא מהני דשלב"ל וכמש"כ
הצ"ח שם ומביאו ב"ש, עוד יש לעי' הא דאיתא בשו"ע שם דדוקא
בא"ב ולא בשאר קרובים ודוקא בנשואין ראשונים, ואמאי לא מהני לעולם
מתנת הנאת חיתון שהבעל משתעבד לאשתו והאשה לבעלה ויש בזה
הנאה פרוטה, וכי אמר אביו או אביה שהוא מתחייב לה או לו בעד
לנו הקדושין והנשואין ועמדו וקדשו ונשאו למה לא יתחייב מדין תן
מנה לפלוני ואני אשלם וכאשר פועל לעשות בשל חברו ואמר לו שכתך
עלי, כדאמר ב"מ ע"ו א', ואפשר דאם פירשו בהדיא שהן מתחייבין
בהאי הנאה שפיר חשיב קנין, ואפילו בשאר קרובים ואפילו בנשואים
שניים, והכא בסתמא, דאז בנשואין ראשונים דמטי הנאת חיתון לידדי'
בסתמא משעבד נפשי' בהאי הנאה, אבל בנשואין שניים או בשאר
קרובים דלא חשיבי הנאה לידהו בסתמא לא משעבדי נפשיהו, ומיהו
בא"ש ואשה אף בנשואין שניים משתעבדי כיון דמטי הנאה לידם
ובדאיתא בשו"ע שם, מיהו למש"כ בשעה"מ פכ"ג מה"א דלזון את
בתה בנשואין שניים לא משתעבד קשה אלמנה לא.

שו"ע סי' ל"ח סל"ט בהגה' אם חולקים אם נתקיים התנאי כו',
בא"מ כ' לישב קו' ב"ש סי' קמ"ד בהא דאמרו גיטין ע"ו
ב' דחיישין שמה בזה, דהרא"ש דס"ל דהוא חשש לאורייתא, ס"ל
כהרמב"ן דאין האשה נאמנת אם התנאי צד הבעל אף שהוא בקום
ועשה, ואינו מובן שאין דברי רמב"ן אלא שהוא אומר קיימתי והיא
אומרת א"י אבל כשמכחישה מודה הרמב"ן שהיא נאמנת בקדושין ועוד
דהכא משמע דאם בזה הוא צד אליה דאל"כ מנא ידעה שלא בזה, וא"כ
היא תנאי זינו לבינה ואין דברי רמב"ן אלא בתנאי שעל הבעל לעשות
שלא בפניה דהתם מסתמא הימנו אהדדי, ואין דברי רמב"ן אלא
בקדושין אבל בגט מודה רמב"ן שאם התנה תנאי שמתעשה לריכה
האשה לצרר אף שאין הבעל יודע, ומיהו בתנאי שוא"ת היא נאמנת
אף אם הבעל מכחישה כמש"כ הרשב"א והר"ן ס' א' בשם רמב"ן,
אבל י"ל דוקא בתנאי שצידה ומשום דמודהרי אבל בתנאי שצד הבעל
לבטול הגט חיישין שצטל ועי"ש ברשב"א ואף לטעם רשב"א משום
שמעמידין הדבר בחוקתו היינו נמי צדידה שדעתה לקיים תנאה אבל
לא צדידי' ולפיכך חיישין שמה עשה מעשה וצטל הגט, ומיהו דעת
ריטב"א גיטין שם דאף בתנאי שצד הבעל היא נאמנת שלא בזה, ודוקא
לפיוס חיישין עי"ש.

סימן נו

א) יבמות ק"ו א' לא סבר לה מר להא דאר"י כו', ז"ע למה לא
עשה ר' חייא כרב פפא ומאי הו' ס"ד דלביי, אי בעי
למעבד כו' חייא מאי אקשי ל' ר"פ, ואי בעי לאכשורי האי חליצה
ע"כ כר"ל ס"ל למה חזר בו, ומלישנא דר"פ משמע דאבוי שמייעא ל'י
להא דר"י, וגם ל' ואלא היכי אימא ל'י אינו מובן הלל זהו דברי ר"י
בפירוש חליצה מוטעת.

שם זיל הב ל'י, פרש"י מדין פועל, וקשה הלא בכל תנאי אינו מתחייב
לקיים תנאו, כמש"כ בשטמ"ק ב"ב ס"ג א' בסוגיא דבן לוי,
אלא שאם אינו מקיים התנאי בטלה המעשה וה"נ הלא לא נתכוין
החולץ שיזכה בפעולתו, אלא שלא תמירנה החליצה אם לא תמן, והיא
לא נתכוונה להתחייב לו שכר פעולה, ואם נימא דאע"ג דאין כאן פיסוק
על השכר מ"מ צריך ליתן לו שכרו שלא מחל שכרו שהרי עשה על
התנאי, ובלא פיסוק וזכה בשכרו כדאמר ב"מ ע"ו א' וליחזי עבדתייהו
ו"א דא"כ כשאמר ל'י אבוי צדק אתה כונסה נמי יתבע שכרו, אלא
ע"כ שבלא פיסוק לא יכול לתבוע שכר דלא חל עלי' שם פעולה
בסתמא, ואין לומר דכיון דעשה על פיו וכבר שיזכה בעד היתר החליצה
מאתים וזו חייב ליתן אף שלא התחייב בשכרו, דהא אמר ב"מ שם
דאמר ל'י בעה"ב בג' ואמר להו דד', אי אמר להו שכרם על בעה"ב
אין לפועלים על השליח אלא תרעומות, ונראה דאי אמר להו הריני
חולץ ע"מ שתני ל'י מאתים וזו וכפל תנאו ואם לא תתני לא תהא
חליצה, אינה חייבת בשכרו דודאי תנאי קאמר, אלא הכא באמר
ע"מ שתמן ולא כפלי' לתנאו, הו' ספק אי תנאי קאמר או בשכרו
קאמר, וכיון דתנאי בחליצה לא מהני, צדין הוא דסתמא מתפרש
בשכרו [והו' ממש דין ע"מ שמע"ר שלי ב"ב ס"ג א' דאמרין
ששיי, כיון דתנאי בל' זה לא היה מועיל כדאמר חולין קל"ד א'
למ"ד תנאה הו' נותנה לכל כהן שירצה, ואף שצריעב"א קדושין
כ"ג משמע משום שלא אמר בל' נתניה מ"מ למש"כ לקמן סי'
ע"ג העיקר תלוי אם אפשר לקיים המעשה והתנאי ומ"מ י"ל
דע"מ שתמן גרע ומתפרש לשון תנאי דוקא, ומיהו מנינו ל' ע"מ
על פיסוק כמו שצור כדי ע"מ לפטור עבדים המשמשים אה"ר
ע"מ לקבל פרס] [ובכ"ז א"ש אמר מחשבתו אלא כל לשונות סתמא
הדין מכריע את הלשונות כפי הראוין והיכי דמהני תנאי אמרינן
יותר דנתכוין לתנאי כדי שלא יוכל המקבל לאתר קיום התנאי ועדיף
ל'י בהתנאי, אבל הכא עדיף ל'י בשכר, ואפשר דבאמר איהו ע"מ
נמי ידו על התחנותו ואמרין לתנאי נתכוין אבל באמרו ל'י ב"ד
סמיך עליהו דבאופן המועיל קאמרי ל'י, והלכך הו' מתפרש בשכר,

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף יח עמוד ב

4

ומאן לימא לן דברצון חכמים עבוד כו'. אפשר דאביי דחויי בעלמא הוא דמדחי דמהא ליכא למישמע מינה אבל בעיקר דינא לא פליג דהא תירץ מתני' אליבא דר' יוחנן, ואפשר דפליג וסבר דליכא למיעבד בפרהסיא כולי האי וכעובדין דחול לכתחילה דילמא אתו למישרי כל כיבוס במועד, ומיהו אי עבוד לא מחינן בהו כדאמרינן בעלמא הנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהיו מזידין, אלא דהוא טעמא לא איתמר אלא כשעושינן בשוגג, ובתוספות נסתפקו בדבר זה.

וברם מילתא פשיטא היא שלא נאסר במועד מעולם אלא תגלחת וכיבוס בגדים אבל כיבוס הראש ורחיצת מרחץ לא היה בגזירה מעולם ולא נזכר בשום מקום, ואנו אין לנו אלא מה שגזרו חכמים בלבד וזה פשוט. ואלו כותבין במועד. פי' אידי דנקט ואלו מגלחין ואלו מכבסין נקט נמי אלו כותבין כו', וכולהו משום צורך דבר האבד, קדושי נשים כיון שהוא צריך לישא אשה ושמא יקדמנו אחר ברחמים דבר האבד הוא, ואע"ג דהרוחה אסירא ולקנות סחורה אסור, הכא כבתים ועבדים ובהמה שהתרונו (לעיל י"ג א') דמי, כי הוא צריך אשה לגופו ולתשמישו ושמא לא ימצא כמותה, כנ"ל.

גיטין. כגון שהולך למדינת הים ושמא תשאר עגונה, ודוק בכלם ותשכת.

דייתיקי ומתנות. דמי להרוחה, וליתא, דאי לאו דעבד ליה ניח נפשא לא הוה יהיב ליה ונמצא שהוא דבר האבד למקבל מתנה אם לא יתן לו, אי נמי שכבר נתן לו כראוי וצריך שטר לראיה ושמא ישכחו העדים או ימותו או ילכו להם.

שטרי בירורין. כדי שלא יוכל לחזור בטענותיו או בברירתו.

וגזירות ב"ד. פסקי דינין.

ואגרות של רשות. פרש"י ז"ל כתבים ששולחין לבית המלך או שנטלין משם ודבר האבד הוא, ובירושלמי פירשו של שאילת שלום, ויש תמהין מה צורך יש בזה, ויש לומר כגון שהוא לצורך עניני יום טוב, אי נמי מפני שמחת הרגל שלא יהא בדאגה ויש בהן צורך לשולח או למי שנשתלחו לו וכן התיירו דגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל וקצת רבני בעלי התוספות, ויש שפירשו אגרות שנותן הנשיא או ריש גלותא רשות לדון כדי שאם טעה לא ישלם כדאיתא בפ"ק דסנהדרין (ה' א'), והוא דבר האבד, וזה ודאי מענין משנתנו.

אמר שמואל מותר לארס אשה בחולו של מועד. פי' ואע"ג דהוי כעין מקח וממכר שלא לצורך המועד שאינו יכול לנשאה במועד, אפי' הכי לא גזרו בו, שמא יקדמנו אחר ברחמים ויהיה זה כדבר האבד, ואי משום שאין מערבין שמחה בשמחה ליכא משום אירוסין בלחוד כל זמן שאינו עושה סעודת אירוסין, אבל נישואין אפי' בלא סעודה הויא שמחה והתורה אמרה בחגך ולא באשתך (לעיל ת' ב').

מאי לאו שטרי קידושין ממש. פי' שאין לו כסף לקדש בו ורוצה לקדש בשטר, וכותבין אותן במועד כדי לקדש במועד, דאי לא שרי לקדש במועד אמאי כותבין אותן במועד להניח לאחר המועד.

ומהדרינן מאי שטרי קידושין שטרי פסיקתא וכדרב גידל כו'. פי' שטרי פסיקתא (ו) קרי להו שטרי קידושין לפי שאין נגמרינן ולא מועילין אלא א"כ יש עליהם קידושין כדאמר רב גידל עמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנין באמירה הא לא קדשו לא מהנו, כך פירש ה"ר יוסי ז"ל, וכן נראה מפי' רש"י ז"ל דסייעתא דרב גידל משום הא דאיכא למימר דמשום הכי קרי להו תנא שטרי קידושין, וא"כ שטרי פסיקתא דשרי לכתוב במועד כגון שכבר שדכו וקדשו קודם המועד, שאל"כ הרי אין בהם כלום אם עדיין עתידין לקדש לאחר המועד, דהא אמרינן שאסור לקדש במועד, ואסיקנא דמותר לקדש אשה במועד כפשטה דמתני' [ד] שטרי קידושין ממש שרי למיכתב וכש"כ שטרי פסיקתא.

שמא יקדמנו אחר ברחמים. פי' שהזכות מבטל הגזירה והכוכב שבשעת המולד.

אי חזיא לך לא אזלא מינך. וק"ל והא איהו סבר שיכול אחר להקדימו ברחמים, וי"ל דאין הכי נמי אלא הכי בעי למימר דמשום הא מילתא בעלמא דקאמר לא רווח, [ד] להכי צריך רחמים וזכויות, אי נמי דמילתא בעלמא אמר ליה כי הכיר בחכמתו שאינה טובה לו, והיינו דאמר ליה נמי לא אמרי לך לא תיבעי רחמי עלה דמילתא, כלומר להכי אמרי לך לא תיבעי עלה רחמי שהייתי יודע ומכיר כי סופך להתחרט בה.

ולא אמרן אלא דלא הדר נבט. פי' ולא אמרינן דכי פסיק ביני ביני שלא מחמת יראה דלא הוי קול אלא היכא דלא הדר ונתעורר בכח כדמעיקרא אבל הדר כדמעיקרא ודאי בדקו במילתא וידעא להו דקושטא הוא, ורש"י ז"ל גורס ולא אמרן דכי פסק מחמת יראה קלא

שפת אמת מסכת מועד קטן דף יח עמוד ב

5

בגמ' שטרי פסיקתא וכו', אין להקשות לדעת הפוס' דזוקא בעמדו וקידשו מיד נקנים באמירה וא"כ כיון דבמועד אין מקדשין לא שייך כאן הא דר"ג דל"ל כגון שקידש קודם הרגל ועתה רוצין לכתוב לראי' מה שנדבר בשעת הקידושין, וכן מצאתי בריטב"א כזה [אך לפ"ז אם הי' לו פנאי לכתוב קודם המועד אסור לכתוב במועד כמ"ש האחרונים באו"ח (סי' תקמ"ה) בשטרי מכירה ואריסות וקבלנות ע"ש]:

שם בגמ' ומי א"ש שמא יקדמנו אחר כו', הקשו בתוס' הא י"ל דשמואל מיירי בזיוג שני, מיהו נראה דהאמת משני דאפי' בזיוג ראשון שרי מטעמא דשמא יקדמנו אחר ברחמים, וכ"מ מסייעתא דגמ' מהא דאין נושאין הא מארסין דמשמע דבכל גווני מארסין אפי' בזיוג ראשון, וראיתי בס' ברכת אברהם שכ' לתרץ דבזיוג א' כיון דנגזר כבר אין איסור בחוה"מ דלא עביד מידי דכבר הוא שלו מן השמים ע"ש, ועיקר סברתו הי' אפשר לקיים ולומר דלא הקשו בגמ' אלא על טעמא דשמואל דשמא יקדמנו, אבל הדין אמת דאם נגזר מן השמים מותר לארס בחוה"מ, אבל לא העלה ארוכה לתרץ תמיהת התוס' דאכתי תיקשי נימא דשמואל יהיב טעמא להתיר גם בזיוג שני, וזיוג ראשון אה"נ דמותר מטעם הנ"ל וא"כ לא תי' כלום:

שם בגמ' דלא הדר נבט, ותמוה דהא מיירי דפסיק ביני ביני א"כ ע"כ הדר נבט ומ"מ כשפסק בטל הקול, ומצאתי בריטב"א שפי' הדר נבט בחוזק כמקודם וא"י שיעור לזה, ואפ"ל הדר נבט על זמן חדש יום ומחצה כשיעור הקול דלא פסק וקמ"ל דלא נימא כיון דפסק בראשונה שוב לא מיתחזי להיות קול קמ"ל, וע"ש בריטב"א פי' אחר בשם רש"י:

במשנה אין כותבין שט"ח במועד, נראה דאע"ג דנכון יותר להלוות לחבירו בשטר כמ"ש הרמב"ם בה' מלוה ולוה (פ"ב ה"ז) מ"מ במועד שרי אי מאמינו, ואפשר דלהכי נקט התנא שט"ח לרבותא, ומ"ש התוס' דגם אם מכר קודם המועד מותר לכתוב השטר במועד דהוי דבר אבד איני מבין כוונם דאי משום דאינו מאמינו א"כ כה"ג שט"ח נמי מותר:

שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן נא

6

דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתוב, ובו סעיף אחד.

סעיף א

א [א] איש ואשה שהיו ביניהם שדוכין, ואמר לה: א [א] כמה <א> [א] את מכנסת לי, כך וכך, [א] ואמרה לו: וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך, [ב] [ב] [ב] [א] ואין [ב] {ב} חילוק בזה [ב] [ב] בין נשואין ראשונים לשניים (כן נראה מהרמב"ן ו"כ ריב"ש סי' שמ"ה), וכן האב שפסק ע"י בנו ובתו: כמה אתה נותן לבנך כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך כך וכך; הגה: [ג] ודוק בדברים כאלו, שביד האב לקיים, [ג] [ג] [ג] אבל אם פוסק על בנו שיעשה אזה דבר, כגון לילך אחריה למקום אחר, [ג] [ג] אינו נקנה [ג] באמירה, דאין זה תלוי באברק בבן (מרדכי פרק הנשא ובפרק מי שמת); עמדו [ג] וקדשו, קנו אותן הדברים ואע"פ שלא היה ביניהם קנין, ואלו הן הדברים הנקנים באמירה; [ג] והוא שהיו הדברים [ג] שפסקו [ג] [ג] מצויים [ג] ברשותם, <ג> שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ודברים אלו לא ניתנו ליכתב, [ה] [ה] [ה] לפיכך אפילו נכתבו, [ה] אינם כשטר שיטרוף בהם ממשועבדים. <ד> בד"א, כשפסק האב לבתו, [ו] בין קטנה בין גדולה, או לבנו [ו] [ו] [ו] ובנישואין [ו] הראשונים, [ו] [ו] וי"א דבעינן דעמדו וקדשו [ו] [ו] מיד ולא הפסיקו בדברים אחרים, אבל הפסיקו בדברים אחרים, לא (טור), [ו] וכן אם קדשו ואח"כ פסקו, לא מהני (תוספות פ' נדרה), [ו] [ו] וי"א דבעינן גם כן [ו] דהתן כן [ו] ביחד, אבל אם עשו בלא תנאי אלא כל אחד אומר מעצמו, אינו נקנה באמירה) (ריב"ש סימן שמ"ה); אבל אח שפסק לאחותו, [ז] או אשה שפסקה לבתה, וכן שאר קרובין, וכן האב שפסק לבנו או לבתו, [ז] [ז] בנשואין שניים, לא קנו אותם הדברים עד שיקנו מיד הפוסק, שיתן כך וכך. הגה: [ז] [ז] הדברים הנקנים באמירה, [ז] או שפסק האב וקנו [ז] מידו, הוי כשאר חוב, ואפי' מת האב קודם שנשאה, החתן מוציא מן הירשין, <ה> ואפילו ממשעבדי, כשאר חוב (ריב"ש סי' קכ"ט). [ז] [ז] וי"א דאין מנכין לבת [ז] מידושתה, הואיל חכתה בהן בחיי האב; [ז] [ז] אבל אם אמר: יא' [ז] אתן כך וכך, וכן חתן שפסק לעשות לה כתובה כך וכך, וכשעת הנשואין חוזרים בהם, [ז] עיין בח"ה סי' רמ"ה אם צריך לקיים מצד הקנין, אבל מצד הקנס שפסקו על עצמן ודאי צריך לקיים, [ז] ולכן נהגו לעשות תנאים חדשים קודם הנשואין, כן נראה לי. [ז] וכל הדברים שנתבארו כאן שאינן נקנין באמירה, היינו דוקא במתנה מרובה, ולעשיר; אבל הפוסק לעני, צריך לקיים יא' [ז] [ז] משום דהוי יב' [ז] כנדר (ב"י בשם ר"מ וכן הוא בירושלמי); [ז] וכן בעשיר מתנה מעטת, אית ביה משום מחוסרי אמנה אם חזר בו (ב"י בשם הרשב"א). (ועיין בח"ה סי' רמ"ט בהלכות מתנה). יב' [ז] החתן צריך יב' [ז] לשלם שטר התנאים, אם לא נכתב רק שטר אחד (נ"י פרק גט פשוט), אבל אם נכתבו ב' שטרות, כל אחד משלם שלו. כל מה שפוסק צריכין ליתן קודם שיכנס, אבל לא יוכל לומר: כנס ואח"כ אתן, [ז] אבל אם רוצה להשליש המעות, השרות בידו (הגהות אלפסי). ועיין בח"ה סי' ע"ג סעיף ח' מי שנשבע ליתן נדוניה לחתן [ז] והוא מרגיל קטטה עם הבת, במהרי"ק שורש פ"א.)